

VERSLAG

Onderwerp	Algemene Vergadering van Deelnemers
Project	-
Projectcode	ZZA6500-5
Status	Definitief
Verslagnummer	17-01
Datum overleg	20 juni 2017
Plaats	Deventer
Referentie	ZZA6500-5/polh/17-184
Auteur(s)	ir. P. Hiemstra
Datum verslag	22 juni 2016
Gecontroleerd door	prof.ir. J.H.J.M. van der Graaf/ing. I.J.M. de Beer
Goedgekeurd door	ir. P. Hiemstra
Paraaf	
Bijlage(n)	-
Aanwezig	Zie presentielijst
Afwezig	-
Kopie	Deelnemers Pensioenfonds Witteveen+Bos

1 WELKOM EN PRESENTIELIJST

De voorzitter van het Pensioenfonds, de heer Van der Graaf, heet alle aanwezigen welkom. De vergadering vindt plaats aan het Stationsplein i.v.m. de renovatie van het kantoorgebouw Leeuwenbrug.

Volgens de ondertekende presentielijst zijn aanwezig:

- 9 gepensioneerden;
- 8 actieve deelnemers.

Daarnaast zijn 5 bestuursleden van het Pensioenfonds Witteveen+Bos aanwezig (2 gepensioneerden en 3 actieve deelnemers).

De heer Nieboer is, vanwege andere werkzaamheden, niet aanwezig. Het meekijken op afstand voor medewerkers van de vestigingen kon dit jaar niet gerealiseerd worden.

2 OPENING

De agenda wordt toegelicht. De heer Van der Graaf zal het jaarverslag 2016 toelichten, vervolgens zal de heer De Koning ingaan op een wijziging van het beleggingsbeleid, waarna het Verantwoordingsorgaan verslag zal doen van de bevindingen over 2016. Daarna zal de heer Van der Graaf ingaan op wijzigingen van de bestuurssamenstelling. Afsluitend wil de heer Boomgaard nog graag wat zeggen. Voor vragen is volop gelegenheid.

In de tekst van het verslag verwijzen de paginanummers steeds naar de slides van de betreffende presentatie. De presentatie is, evenals het verslag van het Verantwoordingsorgaan, te bekijken op het afgeschermd deel van de website van het Pensioenfonds: <http://pensioenfonds.witteveenbos.nl> Inloggen is mogelijk met uw persoonlijke BSN (als het eerste cijfer een nul is, dan moet u die nul weglaten en beginnen met het tweede cijfer) en het wachtwoord 'pfbwbdv'.

3 JAARVERSLAG 2016

Het jaarverslag wordt toegelicht door de heer Van der Graaf. Hij stelt dat 2016 een redelijk jaar was. Het vermogen is gegroeid van 118 naar 134 M€, terwijl de actuele dekkingsgraad licht gedaald is van 101,5 naar 100,1 %. De verdeling vastrentende waarden (obligaties in een 20-jaars fonds) en aandelen bedroeg in 2016 respectievelijk 65 en 35 %. Het aantal gepensioneerden steeg in 2016 van 128 naar 145 personen, terwijl het totale aantal deelnemers steeg van 1785 naar 1851.

In het verslagjaar daalde de (markt)rente van 1,56 naar 1,17 %. Deze rentedaling heeft effect gehad op de verplichtingen van het fonds. De verplichtingen stegen hierdoor van 118 naar 136 M€. De heer Van der Graaf licht toe dat een wijziging van 0,1 % in de rente, leidt tot 2 % waardeverandering van de obligaties (rente omlaag → waardestijging obligaties, en andersom). De beleggingsportefeuille heeft in 2016, vooral door de rentedaling, een rendement van 10,1 % gehad. De heer Van der Graaf betoogt dat het belangrijk is dat je gewapend bent tegen renteveranderingen. Belangrijke ijkpunten voor de dekkingsgraad van het pensioenfonds zijn de volgende waarden:

- dekkingsgraad < 104,5 %, dan is het fonds in onderdekking;
- dekkingsgraad < 119 %, dan heeft het fonds een reservetekort;

Als één van deze situaties zich voordoet, dan moet het fonds een herstelplan indienen bij De Nederlandsche Bank (DNB). Uit het door ons ingediende herstelplan blijkt dat ons fonds in 6 jaar tijd volledig hersteld zal zijn. Dat houdt in dat er geen extra maatregelen, zoals kortingen, nodig zijn. Na deze periode van 6 jaar is resultaatdeling mogelijk.

Vragen en antwoorden

Vraag 1: Hoe zit het met de pensioenopbouw voor de actieven?

Antwoord: Ons pensioenfonds werkt met een kostendekkende premie, waardoor we niet teveel beloven. Dit jaar is hierdoor de opbouw relatief laag. Volgend jaar kunnen we de opbouw mogelijk weer verhogen.

Vraag 2: De pensioenleeftijd is inmiddels gestegen van 65 naar 67 jaar. Er wordt ook al gesproken over 68 jaar. Geldt dit ook voor Witteveen+Bos?

Antwoord: Witteveen+Bos volgt in de pensioenleeftijd de AOW-leeftijd van de overheid. Deze leeftijd is de laatste jaren gestegen en de verwachting is dat deze stijging zal doorgaan, omdat we met zijn allen gemiddeld steeds ouder worden. Als de pensioenleeftijd niet verhoogd zou zijn, hadden de pensioenen gekort moeten worden. Voor een actieve medewerker maakt het eigenlijk niet veel verschil, want als je langer werkt, bouw je meer pensioen op. Daarnaast is het nog steeds mogelijk om je pensioen vanaf 55-jarige leeftijd te laten ingaan, dus als je het wilt kun je nog steeds met bijvoorbeeld 65 jaar met pensioen. Je pensioenrechten worden dan actuariel neutraal herberekend. Je raakt dus niets kwijt, het bedrag wordt aangepast aan het aantal jaren tussen je pensionering en het gemiddelde moment van overlijden.

4 WIJZIGING BELEGGINGSBELEID

De heer De Koning licht de wijziging van het beleggingsbeleid toe. Dit is gedaan met een ALM-light studie (ALM = Asset Liability Management). In deze studie worden de effecten van 1000 verschillende scenario's gesimuleerd in een model, waarbij in dit geval aan de knop 'Beleggingsbeleid' gedraaid wordt.

Momenteel heeft het Pensioenfonds Witteveen+Bos een rente-afdekking van 45 %. Naarmate dit percentage dichterbij de 100 % komt, wordt een fonds minder gevoelig voor renteveranderingen. Bij een dalende rente is dit goed. Echter, bij een hoge renteafdekking zal bij een rentestijging de dekking ook maar in beperkte mate stijgen; het herstel duurt dan langer. De vraag is dus of de renteafdekking verlaagd kan worden om te profiteren van een stijgende rente. De uitvoering van de studie is door Willis Towers Watson verricht.

In de studie zijn vier alternatieven onderzocht die beoordeeld zijn op dekking, resultaat, kortingen en pensioenresultaat. De duratie van de obligaties is verlaagd van 11 naar 7 jaar. De verlaging van de duratie leidt tot een verlaging van de renteafdekking van 45 naar 30 %. De verschillen tussen de vier alternatieven zijn niet groot. Het alternatief van de lagere renteafdekking (basisvariant) gaf het beste resultaat, is het alternatief met de hoogste verwachte koopkracht en leidt tot de hoogste dekking. Het bestuur heeft dan ook gekozen voor deze, minst complexe, variant. Het resultaat van deze studie is overigens wel beïnvloed door de verwachting dat de rente een stijgende trend zal vertonen.

Vraag 3: Zitten de aandelen in het ALM-model?

Antwoord: Dit is inderdaad het geval.

Vraag 4: Zit de opbouw in het ALM-model?

Antwoord: De opbouw is kostendekkend en heeft weinig invloed op de uitkomsten van het model.

Vraag 5: Zijn de kosten van derivaten om de rente af te dekken, hoog?

Antwoord: Derivaten en swaps hebben in onze situatie geen zin. Gelukkig bevestigt het model, dat we met simpele producten die we kunnen begrijpen, eenzelfde effect kunnen bereiken.

5 VERANTWOORDINGSORGAAN

De heer Van der Biezen brengt namens het Verantwoordingsorgaan (VO) verslag uit over de bevindingen van 2016.

In het bestuur van het Verantwoordingsorgaan (VO) hebben zitting de heren S. van der Biezen (namens directie Witteveen+Bos), L. Steens (namens de actieve deelnemers) en T. in 't Hof (namens de gepensioneerden). Alle leden van het VO hebben inmiddels deskundigheidsniveau 1 gehaald, terwijl de heren Steens en In 't Hof delen van deskundigheidsniveau 2 hebben gehaald.

Het bestuur van het Pensioenfonds legt verantwoording af aan de leden van het VO. Er vinden jaarlijks een aantal overleggen plaats tussen VO en bestuur van het Pensioenfonds.

Het VO concentreert zich op de volgende zaken:

- wat is de visie van het pensioenfonds?
- de actuaris van het fonds, die een degelijke en slagvaardige indruk maakt;
- de visitatiecommissie, met name de opvolging van de geconstateerde aandachtspunten;
- afspraken met de sponsor (Witteveen+Bos);
- het bestuur denkt na over een APF (Algemeen Pensioen Fonds), het VO volgt de ontwikkelingen;
- aandacht voor nieuwe bestuursleden.

Bij de visitatiecommissie is afgelopen jaar een verandering opgetreden, doordat het visitatieproces trekken van een afvinkcultuur heeft gekregen, in plaats van een intercollegiaal advies.

Conclusie van het Verantwoordingsorgaan

Het bestuur van het Pensioenfonds Witteveen+Bos heeft haar taken naar behoren verricht. Het Verantwoordingsorgaan stemt in met het jaarbericht en de jaarrekening 2016.

5.1 (Her)benoeming VO-leden

De heer Van der Graaf dankt de leden voor hun werkzaamheden in het afgelopen jaar. De heer Van der Biezen is door de directie in het VO benoemd. De andere leden van het VO, de heren In 't Hof (namens gepensioneerden) en Steens (namens de actieve deelnemers), zijn door de AVD herbenoembaar. De vergadering stemt in met de herbenoeming van de heren In 't Hof en Steens.

Vragen en antwoorden

Vraag 6: Heeft de DNB contact gezocht met het bestuur in 2016 n.a.v. de financiële situatie?

Antwoord: De situatie van onderdekking heeft er niet toe geleid dat het bestuur 'op gesprek' moest bij DNB. Het pensioenfonds Witteveen+Bos is in de categorie T2-fondsen ingedeeld, terwijl probleemfondsen tot categorie T1 behoren.

Vraag 7: Kunnen Witteveen+Bos-medewerkers in het buitenland deelnemen aan ons pensioenfonds?

Antwoord: De Witteveen+Bos-medewerkers van buitenlandse vestigingen vallen onder wetgeving van het land waarvan zij de nationaliteit hebben en kunnen hierdoor (nog) niet deelnemen aan ons pensioenfonds. Per land komt dit door de vigerende wetgeving neer op maatwerk. Wel moeten we de ontwikkelingen volgen en hier regelmatig over nadenken.

6 BESTUURSSAMENSTELLING

De heer Van der Graaf geeft een overzicht van de wijzigingen in het bestuur van het Pensioenfonds:

- de heer Van der Graaf treedt per 1 juli 2017 als voorzitter terug. Hij is bijna 30 jaar voorzitter geweest en vond dit mooi om te mogen doen;
- de heer Nieboer volgt de heer Van der Graaf per 1 juli als voorzitter van het Pensioenfonds op;
- door het vertrek van de heer Van der Graaf komt een positie in het bestuur vacant. De heer Feith (F&A) is door de directie voorgedragen voor deze positie. De heer Feith volgt opleidingen op het gebied van het besturen van pensioenfondsen, neemt als aspirant-bestuurslid deel aan vergaderingen en wordt aan DNB voorgesteld als nieuwe bestuurder;
- de bestuurstermijn van de heren De Beer en De Koning loopt binnenkort af. Beiden zijn herkiesbaar. De actieve deelnemers hebben een brief ontvangen, waarin ze gewezen worden op de mogelijkheid om tot half juli tegenkandidaten te stellen.

7 AFSCHEID VAN DE HEER VAN DER GRAAF

De heer Boomgaard vraagt het woord om de aftredend voorzitter toe te spreken. Het pensioenfonds Witteveen+Bos dateert van 1976. Jaap van der Graaf is van 1989 tot 2017 voorzitter geweest. De heer Boomgaard wil zijn voorzitterschap memoreren aan de hand van de aanpak van twee crisissituaties, namelijk in 2002 en 2008.

In 2002 vonden forse loonsverhogingen plaats en beschikten we over een pensioen dat gebaseerd was op een geïndexeerd eindloon. De ingelegde premie bleek ontoereikend om deze pensioentoezegging waar te maken. Nadat de AEX was ingestort werden onder leiding van Jaap de volgende maatregelen genomen om tot herstel te komen:

- een korting van de pensioenen en aanspraken is doorgevoerd;

- de pensioenleeftijd is verhoogd van 62,5 naar 63,5 jaar;
- Witteveen+Bos heeft premie bijgestort;
- overgang naar een middelloonstelsel en CDC-regeling;
- resultaatdeling is ingevoerd;
- het Pensioenfonds is op afstand van de sponsor geplaatst.

Kenmerken van het voorzitterschap van Jaap waren een scherp inzicht en een goed strategisch gevoel gecombineerd met vooruitstrevendheid.

De crisis van 2008 verliep geleidelijker. Het begon met de val van de Amerikaanse bank Lehman Brothers (15 september 2008). Bij ons fonds speelde dat we langer leven en om dit te compenseren de dekkinggraad 9 % hoger had moeten zijn. In 2007 had de politiek een nieuw pensioenstelsel geïntroduceerd (nFTK), waarbij de vaste rekenrente van 4 % was ingewisseld voor een variabele, actuele rente. Omdat het pensioenfonds van Witteveen+Bos een jong fonds is met langdurige verplichtingen, is ons fonds extra gevoelig voor de rente. De crisis, ingezet in 2008, verdiepte zich in 2011 voor ons fonds, omdat de rente daalde.

Onder het voorzitterschap van Jaap hadden we over deze ontwikkelingen lastige en soms felle discussies. Jaap houdt niet van uitstelgedrag en moedigde ons aan: zie de dingen zoals ze zijn. Jaap houdt van het maken van analyses (hoe zit het nu precies?), niet te ingewikkelde oplossingen en deelt visie met gevoel voor regelgeving. We zijn daardoor een eigenzinnig fonds met als eigenschappen: creatief, deskundig en een sterke overtuiging. Van adviseurs verwachten we als fonds dat ze meedenken. In de beginperiode kostte het pensioenfonds Jaap 3 dagen per jaar. Door de enorme veranderingen die zich in pensioenland hebben voltrokken, is de tijdsbesteding van Jaap gestegen naar 3 dagen per week. De laatste tijd heeft Jaap zich veel beziggehouden met de vastlegging van visie, missie en procedures om geen vacuüm door zijn vertrek te laten ontstaan.

De heer Boomgaard bedankt Jaap met een mooie bos bloemen, waarna Jaap hem bedankt voor de mooie woorden.

8 RONDVRAAG

Van de rondvraag wordt geen gebruik gemaakt.

9 SLUITING

Alle aanwezigen worden om 13.40 uur van harte bedankt voor hun aanwezigheid en inbreng bij deze Algemene Vergadering van Deelnemers.